

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. E. J. J. Buitendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Los, Voorburg; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thijss, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 per jaar.
Advertentie: 25 ct per regel. Reclames: 75 ct per regel.

INHOUD: De Beweging der Jongeren, I. — Uit de Schrift: Eigenzinnigheid (Matth. 11: 18, 19). — Kerkelijk Leven: Dr. A. Kuyper; De Ethische en de Kerk. — Uit het Politieke en Sociale Leven: Ontleding en Omschrijving der Economie. — Zending en Evangelisatie: Opvoeding der Gemeente, II. — Literatuur en Kunst: Moderne Letterkunde en Christelijke Opvoeding, VI. — Uit de Buitenlandse Kerken: Van Raalte en de aansluiting bij de Reformed Church in America. — Perschebouw. — Kerknieuws.

Wie onder onze lezers kan ons helpen aan nummer drie van dit blad? Toezending wordt gaarne tegemoet gezien aan het adres van Redactie of Uitgevers.

DE BEWEGING DER „JONGEREN“.

I.

„Er zijn stemmen, die wij niet mogen smoren, nieuwe stemmen, jonge stemmen, waarnaar wij luisteren willen.“

Dit staat in het openingswoord der redactie, in het eerste nummer van ons blad.

Uiting en leiding geven aan het reformatische streven der „jongeren“, dat is het voornaamste doel, dat we ons bij de oprichting van „De Reformatie“ hebben voorgesteld. Zonder de beweging der „jongeren“ zou dit nieuwe pers-kindje niet zijn geboren, en zijn bestaan en groei blijft ook verder van de gezonde ontwikkeling van dit streven afhankelijk, gelijk onze krant omgekeerd haar bloei en vruchtbaarheid hoofdzakelijk in het levend contact met deze belangrijke beweging blijft zoeken.

Misschien is het voor sommigen nog een vraag, of deze beweging belangrijk is, zóó belangrijk, dat men er, hoewel de klacht aangaande pers-overproductie al luider en rechtmatiger wordt, een afzonderlijk orgaan voor gaat scheppen.

Laat ons beginnen met op de mogelijkheid van een dergelijke vraag te rekenen, en te trachten aan de onwetendheid hare verontschuldiging te ontnemen.

Wanneer er werkelijk zulke niet-weters (die even gevaarlijk zijn als betweters) op ons kerkelijk erf rondlopen, is het de taak van eenvoudige naasten-liefde deze broeders vriendelijk aan te houden en bescheidenlijk te vragen, of men even aandacht mag hebben voor het feit, dat er iets gaande is in de kerkelijke wereld.

Ja, daar is werkelijk iets gaande, daar gebeurt iets bijzonders, — zeker, in de wereld, gewis-selijk in het algemeen op het terrein van den gods-dienst, — maar, geliefde mede-burger in het gere-formeerde Jerusalem, ook in uw eigen heilgdom.

Wat er geschiedt is zóó belangrijk, dat wij, de tijdgenooten dezer beweging, het gewicht dezer dingen niet eens voldoende kunnen beseffen, omdat wij, kortzichtige mensen, nu eenmaal niet in staat zijn een verschijnsel naar zijn oorzaak en wezen genoegzaam te beoordeelen, tenzij wij de uitwerking en vruchten in de geschiedenis hebben aanschouwd. En dit kan alleen het nageslacht doen, wanneer de genoemde beweging historie is geworden.

Maar intusschen is er wel zooveel veranderd in onze kring, dat wij voorsnachts met de oriën-teering en beoordeeling kunnen beginnen.

Het is hoog tijd, dat we beginnen.

Het natuurlijkst begin is, dat men nota neme van wat door de pers reeds in verband met de beweging der „jongeren“, zoowel polemisch-kritisch, als toelichtend en ondersteunend, is gepubliceerd, opdat men een indruk krijgje van den omvang en de betekenis der beweging.

Daar is eerstelijk de geruchmakende en baan-brekende brochure van Dr. J. C. Aalders: „De critiek der jongeren.“ (Een woord tot de Geref. Kerken).

Verder noem ik:

In dagen van crisis. Opmerkingen van een loek, aangeboden aan de ambtsdragers in de Geref. Kerken, door J. C. Wirtz Czn.

De nieuwe geest. Een tijdwoord voor onze gereformeerde jonge mensen en hen, die met

ze meeleven, door H. Brouwer H. Mzn., v. d. m. te Heemstede.

Een andere geest? Rede gehouden op de jaarvergadering van de Unie S. S. R., Febr. 1918, door Dr. F. W. Grosheide.

Wat moet de kerkdoen om haar invloed op het volksleven te handhaven? door Dr. T. Ferwerda.

Van nieuwe dingen, door Mr. P. A. Diepenhorst.

De tegenwoordige critiek op onze preeken, door Dr. T. Hoekstra.

Onze kerkgebouwen, door E. J. Rot-huizen.

Gereformeerde beschouwing over het Schriftgezag, door Joh. C. Brussaard.

Over de bijbelcritiek, door Dr. H. W. (v. d. Vaart) Smitt.

Nieuwe tijd en nieuwe taak, door Dr. J. R. Slotemaker de Bruine.

Indirect houden met de beweging der „jongeren“ ook verband de geschriften die over reformatische vraagstukken handelen, als:

Onze Eeredienst, door Dr. A. Kuyper (en vele andere werken van denzelfden reformator).

Modernisme en Orthodoxie, door Dr. H. Bavinck (ik kies één uit meerderen).

Is een nieuwe vertaling van het Oude Testament noodig? door Dr. A. Noordzij.

De ontwikkeling van het diakonaat, door Dr. J. C. de Moor.

Het ethisch element in de bediening des Woords, door Dr. J. H. Landwehr.

Kerkelijk leven, door Mr. E. R. D. Fabius.

Vrouwtenstemrecht ook in de kerk? door Dr. K. J. Kapteyn.

Moderne Letterkunde, door Dr. B. Wie-lenga.

De lijst is natuurlijk lang niet compleet. Ik noem alleen wat ik zelf onder de oogen heb gehad en mij op dit oogenblik herinner.

Alleen wil ik nog opmerken op het teekenachtig feit, dat sinds het begin van dit jaar in Delft verschenen is het „Gereformeerd Leden-blad“, Orgaan van en voor de Leden der Gereformeerde Kerken in Nederland. Een groep leden van de Geref. kerk in Rotterdam heeft zich georganiseerd om dit blad te steunen en het tot een nationaal orgaan te ontwikkelen.

Van de pogingen der „jongeren“, die met de beginselen van Dr. Netelenbos sympathiseeren, om een landelijke organisatie in het leven te roepen, zullen we voorloopig nog zwijgen, omdat het hier betreft een strooming van uiterst links, die de ethische richting hadert.

Voor ons doel mogen de hier aangehaalde publi-caties genoegzaam zijn om de erkenning uit te lokken, dat het leven in de Gereformeerde Kerken op dit oogenblik staat in het teeken der „jongeren.“

Laat ons over een woord of uitdrukking niet vallen. Er is op den term „jongeren“ rechtvaardige aanmerking te maken, bijaldien de mannen, die in de reformatische beweging de leiding hebben genomen, slechts zeer ten deele tot de in-leetijd-jongeren gerekend kunnen worden. De heer Wirtz, één van de allerfrischste en meest hervormingsge-zinde geesten, heeft, als ik mij niet vergis, meer het type van een grijsaard dan van een „haantje-pas-den-dop-ontkroep.“ Om de kritiek op den term „jongeren“ te ontgaan, heb ik de uitdrukking gere-geld tusschen aanhalingsteekens gezet, en zal dat blijven doen, opdat men wete, dat ik niet het oog heb op het theoreetisch-juristische, maar op het praktisch-geldende. Het volk maakt de taal, niet de ridder van de pen, maar de spraakmakende gemeente, en, gelijk schier immer, is ook hier het spontaan gekozen woord niet hinderlijk ver van de waarheid, want al is in deze actie de leiding hoofdzakelijk bij meer gerijpte persoonlijkheden, de behoefte aan verandering, de drijfkracht tot reformatie, de

sfeer en geestesstemming, die een dergelijke bewe-ging schept, is zeker van de jongeren. De lijn van de jeugd is de opwaartsche lijn. Zoo heeft God het geordineerd, die zijn kerk verfrist door den dauw der jeugd uit de baarmoeder des dage-raads, en aan de ouden beoefent, dat Hij hun jeugd vernieuwt als eens arends.

Maar laat ons, beste lezer, over een term niet twisten, de zaak zelf is er te ernstig en te dringend voor. Terwijl wij met Hollandsche precisieheid over een naam staan te „boemen“, groeit het nog onge-noemde wonder ons over het hoofd, of speelt de ondefinieerbare stroom n van de voeten.

Ik wil, om de kans van misverstand zoo gering mogelijk te maken, het zóó zeggen: de groote, bran-dende en urgente vraag van onzen tijd is de vraag van den vooruitgang geworden. Men moet kie-zen, ieder moet kiezen, de tijd dwingt tot kiezen. Wat wilt ge, behouden of veranderen? Wat zijt ge en wat wilt ge zijn: vooruitstrevend of conser-vatief?

In zeker opzicht pleit het bestaan van dit di-lemma voor de degelijkheid, het bewijst in ieder geval den ernst van dezen tijd.

Schrijver dezes herinnert zich nog angstig klaar den tijd, dat men in de gereformeerde kerk een soort antihese ophield over onderwerpen, die aan den verren omtrek van het leven lagen. De men-schen maakten zich (tot op classieke vergaderingen toe) heet over de nog nimmer begrepen scholastische vraag van het supra- of infralapsarisme. Nog hee-ter werden de hoofden bij de uiterst subtile en in hoofdzaak akademische vraag naar de al of niet bij den doop onderstelde wedergeboorte. En het kookpunt van enthousiasme (indien ik zulk edel woord van zoo geringe zaak mag gebruiken) werd bereikt bij de kwestie, of de dienaar bij den doop het wordeke amen moest uitspreken of niet.

Al deze vraagstukken zijn thans door het massa-graf der uitgebrande kwesties opgeslokt, en nauwe-liks wordt het opschrift op dit graf door den haas-tigen pelgrim gelezen. De belangstelling voor deze problemen ligt ook in het graf.

Dat heeft de groote hervormer „Tijd“ gedaan, want nog altijd is het spreekwoord waarachtig, dat de tijden veranderen, en wij menschen met de tijden muteren.

Wilt ge het sprekendst toonbeeld der verandering? Zie dan de agenda der jongste synode van de Gereformeerde Kerken te Leeuwarden.

Ik zeg met opzet: zie de agenda en niet de synode, omdat de vraag, of de synode zelve reformatisch gewerkt heeft, door sommigen ont-kennend wordt beantwoord.

De agenda der synode stonden, bijna zonder uitzondering, in het teeken der reformatie, ze zijn geboren uit den drang naar reformatie, gelijk die vooral de ziel der „jongeren“ heeft bewogen.

Het belang van de vraag, of de kerk op dit oogenblik gewillig en machtig is de aan de orde gestelde problemen op te lossen, verbleekt bij het belang der groote werkelijkheid, dat onze „tijd“ deze vragen heeft naar voren gebracht.

De kerk heeft niet meer te kiezen aangaande het thema van haar denken, ze heeft alleen de keuze: voortgaan of verwerpen, toegeven of verslaan, mis-schien mag ik zeggen: leiden of geleid worden.

Over de richting, die de kerk in haar officiële organen zal inslaan, maken wij ons niet ongerust. De gereformeerde religie is in haar karakter van huis uit zóó echt en levend reformatisch, het calvinisme is in zijn aard (de geschiedenis gaf overvloedig bewijs) zóó beslist strevend naar ge-zonde evolutie, dat alleen opzettelijke miskenning van dit historisch karakter de tegenwoordig zich dui-delijk aftekenende beweging der „jongeren“ haar be-tekenis en rechtvaardigheid zal kunnen ontzeggen.

Het is zeker niet onze geringste taak in deze artikelenreeks het geschiedkundig recht dezer bewe-ging in het licht te plaatsen.

De duidelijkste logica is soms de logica van het feit.

Ik wil trachten de beweging der „jongeren“ begrijpelijk te maken uit haar oorsprong, of liever uit het feit, dat ze in zeker opzicht niet oorspronkelijk is, maar slechts is de toepassing en consequentie van de verandering, die naar Gods voorzienig beleid allerwege, het eerst en het meest op het gebied van het algemeene menschenleven, zich heeft voltrokken.

Eerst dan wanneer we de beweging zooveel mogelijk historisch hebben verklaard, zal de weg zijn gebaad om haar naar den maatstaf van Gods geopenbaarden wil te beoordeelen.

Zie dus eerst met wijd geopende oogen den veranderden tijd.

Het is iets heel ernstigs, wat de tijd tot ons roept, want de tijden zijn van God, en God wentelt de tijden naar de groote voleinding, waarop de ziele-aandacht van zijn volk zich spannen moet.

Het bevel is altijd actueel: „Blaas de bazum te Sion, en roept luide op den berg mijner heilichheid; laat alle inwoners des lands beïnvloed zijn; want de dag des Heeren komt, want hij is nabij.“ (Joël 2:1).

Mogen wij uit ons openingswoord citeeren?

Het is voor onze actie werkelijk fundamenteel wat wij zeiden, n.l. „dat wij door geleidelijke overgangen en catastrofale gebeurtenissen gekomen zijn in een veelszins andere wereld, in een wereld, waarin uit den chaos der verscheurde menscheit de volkerenbond ontkeimt; waarin enerzijds radicaler dan ooit met de oude moraal wordt gebroken, en anderzijds een golf van nieuwe religie en modern bijgeloof de zielen overstroomt; waarin het proletariaat aan kerk en maatschappij den dag der vergelding aankondigt; waarin genotzucht en ascetisme den levensstroom veranderen; waarin op ieder gebied de emancipatie van den arbeider, de vrouw, het kind, zich voltrekt.“

De heele wereld is in revolutie tot in haar binnenste kringen, tot in haar diepste grondslagen, tot aan haar uiterste grenzen.

En in de kerk wordt de golfslag der revolutie gevoeld, ten deele heeft zij ook daar de gedaante des levens veranderd.

B. W.

UIT DE SCHRIFT.

Eigenzinnigheid.

Doch waarbij zal ik dit geslacht vergelijken? Het is gelijk aan de kinderkens, die op de markten zitten, en hun gezellen toeroepen, en zeggen: Wij hebben u op de fluit gespeeld, en gij hebt niet gedanst; wij hebben u klaagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend. Matth. 11: 16, 17.

Waarbij zal ik dit geslacht vergelijken?

Zoo mag de Heiland wel vragen, want het is een lastig, een boos, een ontevreden geslacht, waarmee Hij te doen heeft. Het ontvangt tijdens Zijn omwandeling zegen op zegen. Johannes is gekomen, en vanuit Juda's woestijn is een machtige ontroering onder het volk uitgegaan. Jezus zelf is gekomen, en... „de blinden worden ziende, en de kreupelen wandelen; de melancholischen worden gereinigd, en de dooven hooren; de dooden worden opgewekt, en den armen wordt het Evangelie verkondigd“, en... nog is Israël niet tevreden. Nog gelooft het niet. Nog buigt het zich niet voor den Christus, en ja... waarbij zal ik dit geslacht vergelijken?

Jezus geeft zelf het antwoord.

Hij grijpt om zich in het volle leven.

Hij ziet de kinderen spelen op de stadsmarkt, en... Zijn gelijkenis is gereed. Het beeld is in enkele sobere, schoone trekken geteekend. Die kinderen zijn het er niet over eens wat zij spelen zullen, en er openbaren zich twee groepen, waarvan de eene niet naar de andere luisteren wil. En hoort die laatste klagen. „Wij, zoo roepen ze hem metgezellen toe, hebben op de fluit gespeeld om brulloftje te spelen, maar gij hebt niet gedanst. Wij, zoo klagen ze verder, hebben u klaagliederen gezongen, om een begrafenis voor te stellen, doch gij hebt niet geweend, en gij hebt dus geweigerd aan ons spel mee te doen en... het is mislukt.“

Waarbij vergelijkt Jezus nu Israël?

Veelal stelt men het zoo voor, dat de Heiland met de onwillige kinderen, dus met de groep, de gezellen, die toegesproken worden. Zijn geslacht bedoelt, maar dat strijdt met vs. 16. Daar zegt Christus nadrukkelijk: „Het, n.l. dit geslacht, is gelijk aan de kinderkens, die... hun gezellen toeroepen“, en Hij vergelijkt dus Zijn volk met de sprekende kinderen, die hier klagen, dat de anderen niet met hen willen meespelen.

Is dan het beeld zuiver?

Ja, want die groep, die klaagt en verwijt, is een groep, die over de andere de baas wil spelen; zij wil het kinderspel beheerschen; zij wil op de markt den toon aangeven; zij eischt, dat de andere zich naar haar eischen zal voegen, en als het haar belijft op de fluit te spelen, moet de overige dansen, en als het haar goedgevindt klaagliederen aan te heffen, zal de rest weenen; zij wil en zal zeggen hoe het zijn moet.

En... daardoor mislukt het spel.

Door die heerschezucht en eigenzinnigheid wordt de vrede verstoord.

De andere kinderen laten zich niet door een groep regeeren, en wanneer nu door dat kinder-imperialisme er van spelen niets komt, zoeken zij, wier haan koning moest kraaien, de schuld niet bij zichzelf of in hun zucht om de eersten te wezen of in hun hoogmoed, maar bij de anderen, die van hun commando en nukken niet gediend waren.

Wat ziet Jezus toch scherp!

Wat heeft Hij het gewone, dagelijksche leven met klaren, juist blik beschouwd, want zoo zijn kinderen. Grillig in hun eischen, en als ze hun zin niet kunnen krijgen, ontevreden en klagend; en... zoo zijn ook vaak groote menschen, en zoo was het geslacht in Jezus' dagen.

Aan die kinderen is Israël gelijk.

Zij wilden den toon aangeven, en zij wilden zeggen, hoe de openbaring Gods zijn moest, en... ach, toen deugde Johannes niet, want hij was te scherp en te somber en te ascetisch en te zwaar, en hij had den duivel, maar... toen deugde ook Jezus niet. Hij is geen Messias naar hun hart. Hij koestert geen patriotische idealen. Hij houdt zich niet aan de wettische voorschriften. Hij eet en drinkt met tollenaars en zondaren. Hij is te licht en te vrij en te ruim, en... eigenlijk een vraat en wijnzuiper.

Arm Israël!

O, het volk gevoelt zich tegenover Johannes en Jezus zoo vrij. Het is hun schuld niet dat zij dien Dooper en dien Man van Nazareth niet kunnen aanvaarden, want zoo is hun ideaal niet, maar... zij vergeten, dat niet zij den weg hebben te bepalen, doch God zegt hoe het wezen moet. Johannes en Christus komen niet, zooals zij droomden en begeeren en prediken, maar zooals 's Heeren verlossingsraad dit eischt, en... o eigenzinnige kinderen, klaagt niet over de anderen, maar over uzelf.

Dit geslacht der heerschezuchtige kinderen is nog niet uitgestorven.

Het leeft nog onder ons en in ons hart, want wij willen uit onszelf ook bepalen hoe de openbaring Gods tot ons zal komen, en wij willen den toon aangeven. De leiding van het spel moet bij ons berusten, en wij meten ons leven en het leven om ons heen naar eigen maatstaf.

En zoo ontstaat er strijd.

Zoo komt er botsing.

Zoo wordt het eene conflict na het andere geboren, want God gaat met Zijn Woord tegen onze begeerten en overleggingen en wenschen in, en niet Hij heeft zich te schikken naar ons, maar wij naar Hem. En ach, dat willen we niet. Wij moeten zelf onzen weg bepalen, en... nu mislukt ons alles, en ja, in plaats van de schuld bij ons zelf te zoeken, en ons voor God te verootmoedigen, klagen wij den Heere aan, en noemen Zijn wegen niet recht. Johannes deugt niet en Jezus deugt niet.

Het een noch het ander kan ons behagen, en ons hart oefent critiek op Zijn Woord en gebod, omdat wij onder dat Woord ons niet willen buigen.

Behoort gij ook tot dit geslacht?

Moet de Heiland ook u met die eigenzinnige kinderen vergelijken?

Zoo ja, bid dan veel om de genade en kracht des Heiligen Geestes, opdat gij uw eischen laat varren en Gode het zeggenschap laat, want Hij vraagt onvoorwaardelijke gehoorzaamheid.

Niet wij beslissen, maar Hij zegt, hoe het zijn moet.

Hij alleen heeft in heel ons leven den toon aan te geven, en vrede kent slechts hij, die in ootmoed die leiding Gods aanvaardt, en eigen begeerten en wil laat varren.

De wijsheid wordt gerechtvaardigd van hare kinderen.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

IN MEMORIAM.

Dr. A. KUYPER.

In Jezus ontslapen!

Deze woorden, de titel van een zijner werken, zijn thans aan onzen Kuyper bewaarheid.

Wij kunnen onzen God niet innig genoeg danken dat Hij voor Zijn grijzen knecht zulk een heerlijk sterfbed heeft gespreid.

Een sterfbed, waar de geloofsrust zoo lieflijk aandeeld.

Een sterfbed, dat in een sfeer van vrede was gezet.

Een sterfbed, dat menigeen, die Kuyper fel heeft bestreden, zal nopen om zijn oordeel over zijn leven te herzien.

Een sterfbed, dat onderscheidene Kuyper-vijanden zal doen zuchten: mijn uiterste zij gelijk het zijne.

Daar voor een schok door ons Gereformeerde volk, toen de tijding werd vernomen: Kuyper is niet meer.

Zeker, wanneer hij ons twintig of tien jaar vroeger ware ontruikt, zou die schok geweldiger zijn geweest.

De Heere heeft in Zijn oneindige wijsheid en goed-

heid ons met Vaderlijke zorg op dit heengaan voorbereid.

Zou er vroeger door dit verscheiden een toestand van verwarring zijn geschapen, nu is dat gelukkig niet het geval.

Maar toch, de schok bleef niet uit.

Er trokken banden tusschen Kuyper en hen, die uit de reformatie leven.

En die banden worden niet verbroken zonder wee.

De niet-geestverwante pers pulst zich uit in woorden van waardeering. Zij erkent grif en gul zijn grootheid en genialiteit. Zij spreekt zich over het algemeene aan die schampere opmerkingen, die zij eertijds doorgaans over hem maakte, wanneer zij zijn bijzondere beteekenis niet kon loochenen. Zij uit zich thans veelszins op een wijze, dat de wensch bij u boven komt: Kuyper moest dat nog eens kunnen hooren.

Maar bij ons Gereformeerde volk overheerscht de gedachte aan de grootheid, welke de Schepper der menschenkinderen Kuyper had geleerd, niet.

Dit leeft in de harten: wij hadden hem zoo lief. Bij de geopende groeve zal dit openbaar worden als nooit te voren.

De vrijzinnige pers poogt in deze dagen het Kuyper-raadsel op te lossen. Men zoekt naar het geheim zijner kracht. Maar men vindt het bij dezen Simson niet.

Het geheim van zijn kracht school volgens ons in zijn diepe, geloofvrije mystiek.

Zijn geniale denkracht maakte hem tot een baanbreker op velerlei gebied, zijn stalen logica dwong velen om zich aan hem gewonnen te geven, zijn magistrale welsprekendheid sleepte de schare mee, zijn ijzeren wilskracht deed stand houden, waar men anders licht de aftocht had geblazen, zijn inzicht in de volksziel deed hem steeds de juiste psychologische momenten vinden, zijn organisatorische talenten en systematische geest smolt de belijders der aloude Calvinistische beginselen tot een machtig leger saam.

Toch had hij dit niet kunnen bersiken, indien er geen sterke mystieke relatie bestaan had tusschen hem en het volk, dat de Gereformeerde belijdenis liefhad.

En die mystieke relatie heeft hij niet verzwegen, maar openlijk uitgesproken.

Kuyper was een mystieke figuur, die met Augustinus, Thomas à Kempis, Pascal op één lijn kan worden gesteld.

Misschien breken er tijden aan, dat zijn theologisch-wetenschappelijke werken hoofdzakelijk door godgeleerden van professie zullen worden geraadpleegd, dat zijn staatkundige geschriften slechts door een beperkten kring van mannen zal worden nageslagen, maar zijn meditaties zullen onder het Gereformeerde volk een blijvende bron van ziels-genot zijn vele eeuwen lang.

Door die mystiek had hij het vertrouwen der groote massa van hen, die aan de Gereformeerde waarheid waren verkleefd.

Daarom kon hij reformator worden.

En zoo heeft God hem tot groote dingen willen gebruiken.

Het heeft ons steeds zoo gesmart, dat sommigen zijner leerlingen zich van hem afkeerden.

Natuurlijk waren ook wij niet blind voor zijn gebreken. Door studie kwamen ook wij wel eens tot andere resultaten. Maar dit betrof toch steeds detailpunten. In de groote lijnen konden wij niet anders, dan immer zijn partij kiezen. En boven dat alles — de mystieke band bleef.

Zullen wij zijn werk in de kracht Gods werkelijk voortzetten, dan is het niet genoeg, dat wij problemen trachten op te lossen, dat wij de werkelijkheid van heden moedig in het oog zien, maar dan moeten wij ons gedragen voelen door heiligen, mystieken grond.

Dan moeten wij in gemeenschap aan het Woord tot steeds intiemer gemeenschap komen met den levenden Christus.

Aan het hoofdeinde van het sterfbed van dezen man Gods hing, naar een beschrijving in „De Standaard“, een schilderij: Christus aan het kruis. En toen hij niet meer spreken kon, wees de zwakke hand daarheen.

Werpe het Kruis van Christus zijn schaduw op ons leven en straks ook op ons sterven.

Aan de familie van onzen grooten Reformator biedt „De Reformatie“ haar betuiging van oprechte deelneming. Wij herhalen: wij hadden hem zoo lief. En daarom is er droefheid in ons hart.

Maar toch komt aanstonds weer de dankbaarheid boven.

Dankbaarheid, voor wat de Koning der kerk ons in hem deed genieten.

Dankbaarheid, dat de geharnaste en onvermoeide strijder thans triumfator is geworden. Maar triumfator in Hem, die ons heeft liefgehad.

Zijn werken blijven op aarde. Wat hij, door Christus geroepen, verrichtte, is nooit ongedaan te maken. Het zal nawerken, zolang de Gereformeerde waarheid op onze erve zal worden beleden. En de Heere geve, dat dit geschiedt tot den jongsten dag.

Maar zijn werken zijn hem ook gevolgd.

Gevolgd naar den hemel.

Om daar uit genade vrucht te dragen.

O, die ontmoeting tusschen Kuyper en zijn Heiland hierboven!

Bes
Ind
Gov
En
bewog
hum r

Vóó
ring
begins
Wij
blad
van
Kerk

Wa
weten

De
nog o
allere

— w
een s
Van
zij ni
doel t

Ten
men:
vloed

Ned.
Gods

met d
dom, t
dagen

leven,
Nab

niet ge
slag is
gronds

van G
dende

Christ
Met

uiterst
Men

ring G
hoe bi
komt

Het
de Sc
opzet

Men
wikke
waard

willen
hechte

juist l
wikkel
voor c

Men
Ethisc
nen be

oort be
Dan

ethisch
Een

genoeg
Het

om in
zij op

op het
de Ne

sten t
Gerefo

aanslu
de ver

zou zij
gemak

zij zich
Als E

Dr. Be
Daar

het ver
sympat

Zijn
was zw

dienst
lijkheid

maar k
Zoo be

Hier
telijks.
Zoo

een Th
worden

Trou

gemeen

staat, h

richting

Voor

niet ge

Zoo

naam g

den ge

soonlij

Dat

denkbo